

UTÓSZÓ

Csak a halál volt igaz

Sokáig nem is tudtuk, mi a teljes igazság. Később, amikor már tudtuk, nem lehetett megfogalmazni, nyíltan kimondani.

Azt hirdették, felszabadultunk 1944 októberében.

Felszabadultunk?

Nem! A náci megszállást a kommunista követte. S minden más is ilyen volt, mint amilyen a „felszabadulás”. Minden okmány, hivatalos folyamodvány és levél végére oda kellett írni: Halál a fasisztra! – Szabadság a népnek! A *fasiszta* volt a bűvös szó. Akire ezt ráragasztották, azt meg lehetett ölni. És ölték. Úgy, ahogyan korábban a zsidót lehetett. Oktalan gyűlöletből vagy pusztá haszonlesésből is.

Nem volt igaz, hogy bekövetkezett a testvériség, az egyenlőség korszaka. Másodrangúak lettünk mi, magyarok. Ismét, mint 1918 után. Fasisztává minősítették egész Magyarországot és minden magyart. A Tito kommunistái által 1944 karácsonyára kiadott napilap, a kezdetben szerbről fordított Szabad Vajdaság egyik 1945 januári száma arról írt, hogy minden magyar egy kicsit fasiszta gyanús, de a többségi nép bizalmat előlegez számunkra, s ezt a bizalmat nekünk ki kell érdemelnünk. Vérrrel. Akitől meg akartak szabadulni, arra rámondták, hogy fasiszta. És azt likvidálták, elvették a vagyonát, a családját megbélyegezték. A nem egészen félmillió magyar tömegünkől mintegy húszezret gyorsan likvidáltak, nyolcvannégyezret elüldöztek. Szabadkáról egész vonatszerelvényeket indítottak Szegedre, telezsúfolva nemkívánatos délvidéki magyarokkal. Szegeden fogadni sem tudták már őket. Csurog, Zsablya és Mozsor teljes magyar lakosságát – már akit 1945 elejéig nem öltek meg –, mintegy ötezer lelket, kollektíve háborús bűnössé nyilvánították, helyi népszavazáson kimondták róluk, hogy a szerbség nem tud velük együtt élni. A szégyenbélyeget a mai napig viselik. Annak ellenére kénytelenek viselni, hogy a szerb állam képviselői ígéretet tettek a csaknem hetven évvel ezelőtti rendelet eltörlésére, mielőtt idén, 2013. július 25-én és 26-án, előbb a belgrádi országgyűlésben, majd Csurogon kezét fogott Áder János magyar és Tomislav Nikolić szerb államfő a megbékélés nevében. Furcsa megbékélésre sikeredett ez is. Előtte az hírlett, hogy kölcsönösen bocsánatot is fognak kérni egymástól azokért a rémtettekért, amelyeket egymás ellen elkövettünk a huszadik század folyamán. Áder János bocsánatkérését idézhetnénk is. Tomislav Nikolićét nem. Sehol sem tudjuk föllelni.

Pedig hát valójában az sem volt igaz, hogy a Magyar Királyság honvédsége elsőnek támadott 1941-ben. Mielőtt ugyanis azon esztendő április 10-én Horthy Miklós kiadta volna a Délvidék egy részének visszafoglalására utasító parancsát, a Jugoszláv Királyság harci gépei bombázták Szegedet és Pécsét, a Dunán pedig katonai hajók betörték Magyarországot területére, és lötték Mohácsot.

Az sem igaz, hogy a Tito rendeletére 1944. október 17-én bevezetett katonai közigazgatásra azért volt szükség, hogy megakadályozzák, nehogy az itteni szerbség az 1942-es razzia miatti jogos felháborodásában megbosszulja az elszenvedetteket. Valójában – Rukavina tábornoknak, a teljhatalmú parancsnoknak, Tito személyes megbízottjának rendeletéből tudjuk – a katonai igazgatásra elsősorban azért volt szükség, hogy ő, Rukavina, szavatolhassa a terület délszláv jellegét.

Amit hirdettek, abból semmi sem volt igaz azon kívül, hogy be akarták vezetni a kommunizmust, s ennek vérengzés volt az ára. Olyan vérengzése, amelynek – elsősorban Belgrádban – sok-sok szerb polgár is áldozatául esett, köztük olyanok is, akik Tito buzdítására, a partizánok érkezésekor minket irtottak.

Ez volt igaz.

Most, majd hetven év elteltével jön egy fiatal újságíró, beleakad a témába, és nem tud tőle szabadulni, amíg ki nem írja magából, amit megtudott.

Mit tudott meg? Mit lehet megtudni ennyi év után? Mit tudnak felidézni a hozzátartozók az elveszett családtagról, az apáról, a nagyapáról?

Vajon mit őrizhetnek emlékezetükben arról, aki a térdén hintáztatta őket, és élő játéklovat vett vásárfiának?

Felidéződik a szép emlék. Mielőtt 1944 végén az áldozatot elvitték volna idegen ajkú fegyveresek, folyt az élet. Világháborús. Akkoriban is elvittek valakiket. Azután minket vittek már, köztük olyanokat is, akik a korábbi áldozatokat menteni igyekeztek. Egy iskolaigazgató, egy magyar ünnepségen verset szavaló diák, egy honvéd, egy a magyar hadseregnek szállító disznókupec, egy a magyar honvédek lovait patkoló kovács, egy magyar zsinóros ruhát varró szabó azonban csak fasiszta lehet. A hozzátartozók mind tudták, hogy ez nem igaz. Hiszen az elhurcolt egészen 1944 őszéig a családnak egyszerű, becsületes munkából pénzt kereső ellátója volt, aki szerette anyukát, jóban volt a szomszéd szerbekkel is, miskárolta az ő disznajaikat is.

A szövegből csupa idilli kép olvasható ki. De ugyan mit tudna felidézni a már nagy- szülővé érett unoka? Úgy vitték el a szeretett embert, hogy elköszönni, fölöltözni sem volt alkalma, s a gyilkosok nem közölték soha: Kivégeztük, mert bűnös volt. A tetteseknek nem volt bűncselekményt igazoló bizonyítékuk, mert a vétkességet nem is vizsgálták, hanem a szinte találmra egybeterelt magyarokat likvidálták. Maguk a tettesek így írták s mondták: likvidáltunk egy csapat fasiszta gonosztevő magyart.

Java részük ott porlad a Zentai úti temetőben. Arcuk, emlékekben még élő jellemük ide van átmentve ebbe a boldog időkre és az utolsó napra, ama rettenetes napra emlékeztető szövegekbe.

Könyvet már írunk róluk. Nem kívárnunk kell, hogy a tömegsírban enyésző koponyákat megszámlolhassuk, hanem küzdeni tovább, többek között az exhumálás elrendeléséért.

Újvidéken, 2013. július 25.

Matuska Márton